

UDC 378.881.1:811.161.2
DOI: 10.52534/msu-pp.6(2).2020.185-195

Iryna M. Humeniuk*

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
76018, 57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ukrainian Language for Professional Purposes: Life Cycle of the Discipline and its Status in Modern Pedagogical Institutions of Higher Education

Article's History:

Received: 27.10.2020

Revised: 19.11.2020

Accepted: 29.11.2020

Suggested Citation:

Humeniuk, I.M. (2020). Ukrainian language for professional purposes: Life cycle of the discipline and its status in modern pedagogical institutions of higher education. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 6(2), 185-195.

Abstract. The relevance of the study is conditioned by the need to build an effective methodological system of teaching the Ukrainian language in a professional aspect, which requires the definition of specific goals and objectives of the discipline. The purpose of the training course should be reflected in the milestone and meet the components of the global goals of educational training, while understanding the purpose and the intended use of the discipline consolidates and enhances its status in higher education, ensuring its long life cycle. The purpose of the study is to clarify the life cycle and status of the discipline in modern pedagogical institutions of higher education, to determine the goals and objectives of teaching the Ukrainian language in a professional aspect. The work uses a set of scientific methods: reflective and comparative analysis, generalisation – to study the information field of the problem, component analysis of the formulation of the purpose of teaching the Ukrainian language in a professional aspect; scientific abstraction and visualisation – to reproduce the life cycle of the training course, to determine its status. The concept of “life cycle of the discipline” is formulated: the time of its functioning in the educational system of the country, during which it is capable of effectively performing the current educational functions. It is proposed to formulate the purpose of teaching the Ukrainian language in the professional aspect of future pedagogical workers: the development of oral and written professional speech of students by increasing the level of certain competences, developing innovative thinking and working with information, maintaining interest in professional activities in order to develop a personality of a highly competitive specialist ready for self-improvement in the chosen area of work

Keywords: discipline status, competence approach, linear forecast, learning purpose, curriculum

Грига Михайлівна Гуменюк

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
76018, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна

Українська мова за професійним спрямуванням: життєвий цикл навчальної дисципліни та її статус у сучасних педагогічних закладах вищої освіти

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю побудови ефективної методичної системи навчання української мови за професійним спрямуванням, що потребує визначення конкретної мети та завдань навчальної дисципліни. Мета навчального курсу має відображатися в етапному цілепокладанні та відповідати компонентам глобальних цілей освітньої підготовки, водночас розуміння мети та призначення навчальної дисципліни закріплює та підвищує її статус у закладах вищої освіти, забезпечуючи тривалий життєвий цикл. Мета статті – з'ясування життєвого циклу та статусу дисципліни в сучасних педагогічних закладах вищої освіти, визначення мети та завдань навчання української мови за професійним спрямуванням. У роботі використано комплекс наукових методів: рефлексивний і порівняльний аналіз, узагальнення – для опрацювання інформаційного поля проблеми, компонентний аналіз формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням; наукове абстрагування та візуалізацію – для відтворення життєвого циклу навчального курсу, визначення його статусу. Сформульовано поняття «життєвий цикл навчальної дисципліни»: час її функціонування в освітній системі країни, під час якого вона здатна ефективно виконувати актуальні освітні функції. Запропоновано формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх працівників педагогічної сфери: формування усного й писемного професійного мовлення студентів шляхом підвищення рівня визначених компетентностей, розвитку інноваційності мислення та роботи з інформацією, підтримання інтересу до професійної діяльності з метою формування особистості конкурентоздатного фахівця, готового до постійного самовдосконалення в обраній сфері діяльності

Ключові слова: статус дисципліни, компетентнісний підхід, лінійний прогноз, мета навчання, освітня програма

ВСТУП

Дослідження історичних етапів становлення та розвитку української мови за професійним спрямуванням (УМзаПС) як навчальної дисципліни виявило низку суперечностей у формуванні її змісту, визначенні мети, завдань, що унеможлиблює побудову ефективної методичної системи навчання згаданого курсу. Правильно сформульована мета навчальної дисципліни має відобразитися в етапному цілепокладанні (на рівні освітніх програм і навчальних планів) та відповідати компонентам глобальних цілей освітньої підготовки. Тільки в такому випадку вона сприятиме ефективній навчально-професійній діяльності студентів у межах курсу. Очевидним також є прямиий зв'язок між розумінням мети, призначення навчальної дисципліни та її статусом у закладах вищої освіти, що, зі свого боку, впливає на тривалість функціонування курсу в освітній системі.

Науковий інформаційний простір проблем

викладання української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти охоплює період з 1994 року, коли з'явилися перші дослідження українського ділового мовлення, й до сьогодні. Наявні розробки технологій навчання курсу, компетентнісного підходу до викладання української мови за професійним спрямуванням, організаційно-педагогічних умов вивчення курсу. Зокрема, досвід впровадження новітніх технологій навчання розкрито в праці Ю. Поздрань, І. Зозулі та Н. Франчук. Спираючись на дослідження Національного тренінгового центру (США), автори доводять ефективність використання особистісно-орієнтованих методів навчання української мови за професійним спрямуванням у напрямі розвитку комунікативних навичок студентів [1]. До можливості медіаосвіти як технології на прикладі аналізованого курсу привертають увагу Г. Онкович, М. Боголюбова та Н. Флегонтова [2]. Науковці наголошують на тому, що «професійно орієнтовані

медіаджерела доцільно рекомендувати до використання в навчальному процесі та для самоосвіти, вони надзвичайно ефективні в підвищенні рівня професійної компетентності протягом життя» [2, с. 257]. Опис актуальних проблем викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» на сучасному етапі є метою публікації О. Оверчук. Науковець виділяє основні шляхи підвищення ефективності цього процесу: «1) використання інноваційних технологій у навчанні; 2) збільшення кількості годин вивчення дисципліни «Українська мова професійного спрямування» та розширення змістового наповнення за рахунок фахової тематики; 3) розробка спецкурсів із української мови професійного спрямування, що допоможе доповнити, розширити та узагальнити базові знання з дисципліни та обраного фаху» [3]. На впровадженні елементів академічного письма в зміст курсу «Ділова українська мова для майбутніх педагогів» наполягає Л. Грицаєнко: «Науково-педагогічні працівники (НПП) закладів вищої освіти повинні не лише знати, розуміти та дотримуватись основних принципів академічної доброчесності, а й прагнути донести студентам знання та навички академічного письма. НПП мають володіти методами, прийомами впровадження їх в освітній процес, зокрема прописувати у програмі навчальної дисципліни політику щодо академічного плагіату; розробляти чіткі вимоги до виконання різних видів завдань, вправ, проектів, звітів, графічних, розрахункових, кваліфікаційних робіт тощо. У робочих програмах навчальної дисципліни мають бути очікувані, діагностичні результати навчання та однозначні, вимірювальні критерії оцінювання, які дозволяють чітко окреслити зміст вимог до здобувача вищої освіти» [4, с. 52–53]. Така необхідність, на думку автора, виникла в результаті зміщення освіти з моральної в економічну площину, отримання закладами вищої освіти статусу суб'єктів ринку з надання освітніх послуг.

У наукових дослідженнях останніх років чітко простежується компетентнісний вектор, а саме: формування підприємницької компетентності майбутніх педагогів [5], орфоепічної й акцентуаційної [6], професійної, комунікативної [7] та інших компетентностей. Однак, незважаючи на наявність численних якісних досліджень методики навчання української мови за професійним спрямуванням, проблема формулювання мети й окреслення статусних ознак дисципліни не була предметом окремих наукових розробок.

Мета статті – з'ясування життєвого циклу,

статусу дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у сучасних педагогічних закладах вищої освіти. Досягнення поставленої мети передбачає виконання конкретних завдань: 1) визначення сутності поняття «життєвий цикл навчальної дисципліни» та його візуалізація на прикладі досліджуваного курсу; 2) аналіз освітніх програм вибірки педагогічних закладів вищої освіти щодо статусу дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»; 3) здійснення компонентного аналізу формулювання мети навчання курсу в педагогічних закладах вищої освіти.

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

Матеріалом для дослідження статусу дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» послужили освітні програми першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 «Початкова освіта» десяти провідних педагогічних закладів вищої освіти України: 1) Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2) Ужгородського національного університету, 3) Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 4) Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини, 5) Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 6) Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, 7) Херсонського державного університету, 8) Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 9) Рівненського державного гуманітарного університету, 10) Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Вибірка ЗВО здійснювалася за географічним критерієм і критерієм наявності освітніх програм у вільному доступі. Отримана інформація зазнала графічного перетворення й систематизації у таблиці. Компонентний аналіз систематизованих даних здійснено шляхом кількісного та якісного опрацювання, а також статистичної обробки матеріалу. Порівняльний аналіз статусу української мови за професійним спрямуванням у вибірці ЗВО дозволив визначити окремі проблемні аспекти організації та змістового наповнення досліджуваного курсу.

Періодизація еволюційного розвитку навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» здійснена на основі попереднього вивчення нормативно-правової та навчально-методичної бази, що застосовувалася для організації та регулювання процесу навчання названого курсу в період з 1989 по 2020 рік. З

метою опрацювання інформаційного простору проблеми застосовано методи рефлексивного та порівняльного аналізу, узагальнення, що дало можливість виявити основні тенденції та особливості функціонування української мови за професійним спрямуванням на кожному етапі, а також визначити основні періоди розвитку навчальної дисципліни. Метод наукового абстрагування дозволив створити й обґрунтувати поняття «життєвий цикл навчальної дисципліни» та сформулювати його дефініцію, що має перспективи наукового розвитку в межах методики навчання української мови за професійним спрямуванням як нової галузі лінгводидактики. Візуалізація життєвого циклу української мови за професійним спрямуванням дала можливість визначити основні чинники, що впливають на його тривалість, а також спрогнозувати появу наступних можливих періодів розвитку навчальної дисципліни.

Визначення мети навчання української мови за професійним спрямуванням здійснено за допомогою методів змістового та порівняльного аналізу наявних формулювань, їх типізації та узагальнення з урахуванням глобальних та етапних цілей освітньої підготовки. Дискусійність і недосконалість аналізованих визначень доведена за допомогою компонентного аналізу формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням у педагогічних закладах вищої освіти. Визначено компоненти, що не узгоджуються з глобальними та етапними цілями, а також рекомендовані компоненти, що сприятимуть усуненню наявних недоліків. На основі врахування необхідності змістового взаємозв'язку між компонентами стрижневої класифікації цілей за структурою освітньої підготовки сформульовано мету й перелік основних завдань навчання української мови за професійним спрямуванням, виконання яких забезпечить формування комплексу необхідних майбутньому педагогові компетентностей.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

У процесі еволюційного розвитку української мови за професійним спрямуванням як навчальної дисципліни чітко простежуються чотири періоди:

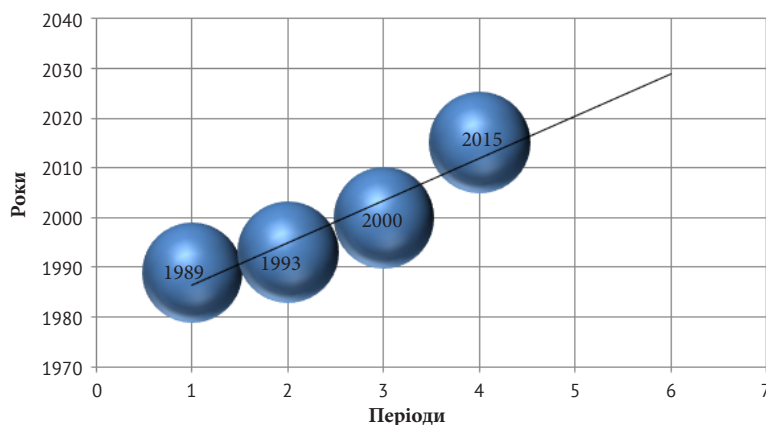
1) період зародження: запровадження пробного курсу «Українське ділове мовлення», створення першого в Україні підручника офіційно-ділового мовного спрямування (1989–1992 рр.);

2) період становлення: впровадження предметного курсу «Українське ділове мовлення» в систему освіти України, розроблення перших навчальних програм (1993–1999 рр.);

3) період утвердження: створення на основі курсу «Ділове українське мовлення» (з варіативними назвами) навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» та внормування її змісту (2000–2014 роки);

4) період внутрішньосистемного розвитку: окреслення проблемних аспектів, векторів розвитку, розробка методичної системи, впровадження інноваційних технологій навчання в контексті державних і загальноєвропейських освітніх тенденцій (2015–2021 рр.) [8].

Досліджені етапи розвитку української мови за професійним спрямуванням дають можливість створення й обґрунтування нового поняття, а саме: життєвий цикл навчальної дисципліни. Вважаємо, що життєвий цикл навчальної дисципліни – це час її функціонування в освітній системі країни, під час якого вона здатна ефективно виконувати актуальні освітні функції. Тривалість періодів життєвого циклу навчальної дисципліни залежить від багатьох чинників: нагальності вирішення освітніх проблем, політичної волі освітніх діячів, історичних обставин, ефективності розроблених методичних систем, мобільності змісту тощо. На рисунку 1 візуалізовано життєвий цикл навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Рисунок 1. Життєвий цикл навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» (лінійний прогноз)

За логікою лінійного прогнозу припускаємо появу інших можливих періодів життєвого циклу навчальної дисципліни: періоду розширення та змістового поглиблення, періоду згасання, вичерпання освітніх можливостей, втрати актуальності, або переходу на інший спіралевидний виток шляхом трансформації, розширення змісту й утворення іншої дисципліни, для якої останній період

життєвого циклу вихідного курсу стане першим.

З метою з'ясування актуального статусу дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у провідних сучасних педагогічних закладах вищої освіти було проаналізовано 10 освітніх програм (ОП) першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 «Початкова освіта». Результати узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1. Статус дисципліни «УМзаПС» в ОП першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 «Початкова освіта»

Заклад вищої педагогічної освіти	Назва навчальної дисципліни	Компонент ОП		Форма підсумкового контролю		Наявність в ОП курсу «Сучасна українська мова з практикумом»	
		Обов'язковий	Вибірковий	Екзамен	Залік	Обов'язковий	Вибірковий
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	Українська мова (за професійним спрямуванням)	+		+			
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка	Українська мова (за професійним спрямуванням)	+		+		+	
Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка	Українська мова (за професійним спрямуванням)					+	
Ужгородський національний університет	Ділова українська мова	+			+		
Рівненський державний гуманітарний університет	Професійне спілкування українською мовою	+		+			+
Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка	Українська мова (за професійним спрямуванням)	+		+		+	
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова	Українська мова (за професійним спрямуванням)	+		+		+	
Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка	Українська мова (за професійним спрямуванням)	+		+		+	
Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини	Українська мова за професійним спрямуванням	+		+		+	
Херсонський державний університет	Українська мова (за професійним спрямуванням)	+			+	+	

Джерело: розроблено автором на основі [9–18]

Аналіз таблиці 1 показав, що, переважно, в проаналізованих ОП українська мова за професійним спрямуванням виступає обов'язковим компонентом і, здебільшого, під таким найменуванням. Варіативна назва курсу використовується в Ужгородському національному університеті: курс «Ділова українська мова». У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені І. Франка дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» відсутня. Натомість введено практичний курс української мови в першому семестрі поряд із сучасною українською мовою, що, на думку автора, не забезпечить формування всіх компетентностей, наявних у компетентнісній парадигмі аналізованого курсу.

Переважна форма підсумкового контролю – екзамен; заліком завершується вивчення дисципліни в Ужгородському національному університеті та Херсонському державному університеті. Зазначимо, що в ОП Ужгородського національного університету відсутня дисципліна «Сучасна українська мова з практикумом», що поряд із заліковим курсом «Ділова українська мова» дає підстави стверджувати про недостатній рівень забезпечення якості володіння випускниками державною мовою. У більшості аналізованих ОП курс української мови за професійним спрямуванням функціонує поряд із курсом «Сучасна українська мова з практикумом» або «Теоретичні основи початкового курсу української мови», а отже, змістове наповнення названих дисциплін не повинно дублюватися. В ОП Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського та Рівненського державного гуманітарного університету досліджувана дисципліна – єдиний курс, спрямований на вивчення державної мови, оскільки сучасна українська мова відсутня в освітніх програмах названих закладів вищої освіти.

Аналіз новітніх підручників, посібників і

програм з української мови за професійним спрямуванням на предмет визначення мети навчальної дисципліни підтвердив необґрунтованість і різновекторність її формулювань. До прикладу наводимо найтипівіші формулювання:

- «...сформувати у майбутніх спеціалістів професійно зорієнтовані уміння і навички досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері» [19, с. 15];
- «...сприяти усвідомленню студентами системності української мови, особливостей її функціонування як засобу професійного спілкування» [20, с. 14];
- «...формування високого рівня комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній і писемній формах» [21, с. 5];
- «...формувати вміння і навички досконалого володіння українською літературною мовою у професійній сфері, підвищувати рівень комунікативної компетентності майбутніх фахівців-педагогів» [22];
- «...підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності студентів, практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні» [23, с. 2; 24, с. 4; 25, с. 6];
- «...ознайомлення студентів з питаннями сучасного ділового мовлення: поняттям мовної норми, офіційно-ділового стилю, класифікації, складання і оформлення документів, а також аналізом кожного окремого їх виду» [26, с. 3].

На основі порівняльного аналізу наявних формулювань та з урахуванням глобальних та етапних цілей освітньої підготовки складено прогностичну таблицю компонентів формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням (табл. 2).

Таблиця 2. Компонентний аналіз формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням у педагогічних закладах вищої освіти

Наявні компоненти, що узгоджуються з глобальними та етапними цілями	Наявні компоненти, що не узгоджуються з глобальними та етапними цілями	Відсутні (рекомендовані) компоненти, що узгоджуються з глобальними та етапними цілями
Сформувати уміння і навички досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері	Сприяти усвідомленню студентами системності української мови	Формування особистості конкурентоздатного фахівця
Формування високого рівня комунікативної культури у сфері професійного спілкування	Ознайомлення студентів з питаннями сучасного ділового мовлення, зокрема мовної норми	Розвиток інноваційності мислення, пошуку, опанування й оформлення інформації

Продовження таблиці 2

Наявні компоненти, що узгоджуються з глобальними та етапними цілями	Наявні компоненти, що не узгоджуються з глобальними та етапними цілями	Відсутні (рекомендовані) компоненти, що узгоджуються з глобальними та етапними цілями
Підвищення рівня комунікативної компетентності майбутніх фахівців-педагогів		Формування термінологічної компетентності як елемента професійної компетентності
		Формування підприємницької компетентності
		Формування й підтримання зацікавленості професійною діяльністю

Джерело: розроблено автором на основі [19–26]

Отже, як видно з таблиці 2, формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням потребує значного вдосконалення. Зокрема, подані в окремих підручниках і програмах компоненти «сприяти усвідомленню студентами системності української мови» та «ознайомлення студентів з питаннями сучасного ділового мовлення, зокрема мовної норми» є дискусійними з погляду доцільності, оскільки:

1) мають виразне лінгвістичне спрямування (усвідомлення системності української мови й ознайомлення з мовними нормами вимагає тривалої цілеспрямованої роботи на кожному мовному рівні, що є метою курсу «Сучасна українська мова з практикумом», а тому не повинно дублюватися в курсі української мови за професійним спрямуванням);

2) названі компоненти не є діагностичними, тобто не піддаються оцінюванню на етапі цілереалізації;

3) формулювання «ознайомлення студентів з питаннями сучасного ділового мовлення» не охоплює багато аспектів формування професійного мовлення майбутніх педагогів, зокрема передбачає роботу тільки з офіційно-діловим стилем, тоді як конкурентоздатний фахівець педагогічної сфери повинен досконало володіти комунікативними засобами усіх стилів української літературної мови.

Тому із проаналізованих варіантів визначення мети української мови за професійним спрямуванням, на погляд автора, найбільш відповідним є формулювання Ж. Колоїз та Н. Березовської-Савчук: «...набуття комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей студентів і спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця; вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері

(вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття та відтворення фахових текстів, засвоєння лексики та термінології свого фаху, вибір комунікативно виправданих мовних засобів)» [27, с. 4]. Беручи його за основу та враховуючи необхідність змістового взаємозв'язку між компонентами стрижневої класифікації цілей за структурою освітньої підготовки, пропонуємо таке формулювання мети навчання української мови за професійним спрямуванням для майбутніх працівників педагогічної сфери: формування усного та писемного професійного мовлення студентів шляхом підвищення рівня визначених компетентностей (дискурсивної, загальнонаукової, підприємницької, термінологічної, документної, редакторсько-коректорської), розвитку інноваційності мислення та роботи з інформацією, підтримання цікавості до професійної діяльності з метою формування особистості конкурентоздатного фахівця, готового до постійного самовдосконалення в обраній сфері діяльності.

Мета навчання української мови за професійним спрямуванням визначає перелік завдань, які необхідно виконати для її досягнення. У межах робочої програми дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта» в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника рекомендовано такі завдання:

- сформувати чітке розуміння понять «мова» та «мовлення», «українська національна мова» й «українська літературна мова», «мова професійного спілкування», їхніх спільних та диференційних ознак;

- вдосконалити володіння нормами сучасної української літературної мови, спираючись на

шкільний курс;

- сприяти усвідомленню ролі державної мови в професійній діяльності;
- сформувати вміння диференціювати стилі сучасної української літературної мови, доречно користуватися їхніми засобами залежно від мети та ситуації спілкування;
- домогтися засвоєння основних вимог Державного стандарту України на оформлення документів, правил укладання визначеного переліку документації;
- забезпечити розуміння поняття «термін», вміння виділяти терміни в комунікативному або текстовому масиві, зіставляти українські й іношомовні термінологічні відповідники, збагатити мовлення студентів фаховою термінологією;
- сформувати вміння анотувати та реферувати наукові тексти, здійснювати бібліографічний опис джерел, оформлювати посилання;
- сформувати навички редагування та коректування наукових текстів професійного спрямування;
- вдосконалити вміння презентувати результати самостійної роботи шляхом логічного та цікавого впорядкування інформації засобами інноваційних технологій;
- сприяти набуттю студентами якостей часової, інформаційної та прагматичної підприємливості [28].

Виконання сформульованих завдань поетапно та системно забезпечить формування в майбутніх педагогів комплексу необхідних фахівцеві компетентностей, що є показником досягнення

мети навчання української мови за професійним спрямуванням і визначення його результатів.

ВИСНОВКИ

Зміст української мови за професійним спрямуванням як навчальної дисципліни пройшов складний еволюційний шлях від моменту зародження до сучасного періоду внутрішньсистемного розвитку, зазнавши як інтенсивних, так і екстенсивних трансформацій. Дослідження періодичних змін згаданого курсу наочно демонструє життєвий цикл навчальної дисципліни як комплекс періодів її ефективного функціонування в освітній системі. Зміст навчання зумовлюється його метою та цілями для отримання результату. Обґрунтування мети навчання української мови за професійним спрямуванням здійснено на основі дослідження глобальних, етапних та оперативних цілей освітньої підготовки, яке показало їхнє узгодження на компетентнісно-діяльнісному векторі навчання. Отримані результати мають практичне застосування, оскільки необґрунтованість формулювання етапних цілей освітньої діяльності викликає неадекватність цілеформування та цілеутворення на оперативному рівні, що стає вагомим чинником неефективності навчального процесу. Перспективним для подальших наукових розвідок вважаємо обґрунтування теорії керування процесом навчання української мови за професійним спрямуванням з прогностичним аспектом її майбутнього розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Поздрань Ю.В., Зозуля І.Є., Франчук Н.Л. Сучасні тенденції в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 1, № 13. С. 94–98.
- [2] Онкович Г., Боголюбова М., Флегонтова Н. Медіаосвіта як технологія при вивченні курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». *Нові технології навчання*. 2020. Вип. 94. С. 253–259.
- [3] Оверчук О.Б. Шляхи покращення методики викладання української мови професійного спрямування в умовах сучасного освітнього процесу. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів*: матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 6 грудня 2019 р.). Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2019. С. 260–263.
- [4] Грицаєнко Л.М. Впровадження елементів академічного письма при викладанні дисципліни «Ділова українська мова» для майбутніх педагогів. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 1–2 лютого 2019 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. Ч. 1. С. 51–55.
- [5] Гуменюк І.М. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців педагогічного профілю. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2019. № 26(1). С. 52–57.
- [6] Прокопович Л.С. Формування орфоепічної та акцентуаційної компетентності студентів ЗВО в процесі вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2019. Вип. 2(10). Ч. 2. С. 42–45.

- [7] Антончук О. Формування професійної комунікативної компетентності у процесі вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 1, № 27. С. 123–126.
- [8] Гуменюк І.М. Ретроспективний аналіз змісту навчання української мови за професійним спрямуванням. *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. № 22. С. 60–66.
- [9] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта та англійська мова». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <http://dspu.edu.ua/osvitni-programy-fakultet-pochatkovoyi-to-mysteckoyi-osvity/> (дата звернення: 16.08.2019).
- [10] Освітньо-професійна програма. 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/15567> (дата звернення: 25.08.2020).
- [11] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта та іноземна мова». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <https://www.npu.edu.ua/ua/tempus-iv/147-struktura/navchalno-metodychnyi-tsentr/4571-korysni-posylannia-2#pochatkova-osvita-ta-inozemna-mova> (дата звернення: 29.08.2020).
- [12] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта. Дошкільна освіта». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/34511> (дата звернення: 24.09.2020).
- [13] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <https://drive.google.com/file/d/1WzZ1hWmNfBVCYGlF7txpWqh4d8px6gqF/view> (дата звернення: 23.09.2020).
- [14] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта. Мова і література (англійська)». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <https://pdpu.edu.ua/107-abiturientam?start=4> (дата звернення: 26.09.2020).
- [15] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <http://www.kspu.edu/About/Faculty/FEElementaryEdu/komponentOP.aspx> (дата звернення: 24.09.2020).
- [16] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <http://tnpu.edu.ua/fakultet-pedagog-ki-psikholog-.php> (дата звернення: 15.09.2020).
- [17] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта. Психологія». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: http://rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/osv_prog_bak_013_poch_osv_psihol_2016_2.pdf (дата звернення: 18.08.2020).
- [18] Освітньо-професійна програма «Початкова освіта». 01 Освіта, 013 Початкова освіта. URL: <https://drive.google.com/file/d/1FDHlvfA6Kv-hMU3ha3ajZ54WLhyAJAW9/view> (дата звернення: 01.09.2020).
- [19] Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2011. 696 с.
- [20] Литвин Л.П., Семеренко Г.В. Українська мова за професійним спрямуванням: теорія і практика: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. 424 с.
- [21] Бабакова О.В., Митяй З.О., Хомчак О.Г. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 151 с.
- [22] Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта/Педагогіка, 013 Початкова освіта. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Robocha-prohr.-UMPS.pdf> (дата звернення: 17.08.2020).
- [23] Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта, 014 Середня освіта. URL: https://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/227_014_017.pdf (дата звернення: 17.08.2020).
- [24] Афанасьєва Л.І., Іліаді О.І. Українська мова за професійним спрямуванням: методичні рекомендації для студентів факультету педагогіки та психології. Кропивницький: ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2016. Ч. I. 84 с.
- [25] Лисенко А.В., Ісаєнко Т.К., Дорошенко С.М. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 280 с.
- [26] Казанжи О.В. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2017. 184 с.
- [27] Колоїз Ж.В., Березовська-Савчук Н.А. Українська мова професійного спілкування в аспекті теорії стилів та культури мовлення: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С.В., 2019. 131 с.
- [28] Гуменюк І.М., Білавич Г.В. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта, 013 Початкова освіта.

REFERENCES

- [1] Pozdran, Yu.V., Zozulia, I.Ye., & Franchuk, N.L. (2020). Modern tendencies in the method of teaching the Ukrainian language for professional purposes. *Transcarpathian Philological Studies*, 1(13), 94-98.
- [2] Onkovych, H., Boholiubova, M., & Flegontova, N. (2020). Media education as a technology in the study of the Ukrainian language for professional direction. *New Learning Technologies*, 94, 253-259.
- [3] Overchuk, O.B. (2019). Ways to improve the methods of teaching the Ukrainian language for professional purposes in the modern educational process. In *Innovations and traditions in language training of foreign students: Materials of the international scientific-practical seminar* (pp. 260-263). Kharkiv: Ivanchenko Publishing House IS.
- [4] Hrytsaienko, L.M. (2019). Implementation of elements of academic writing in teaching the discipline "Business Ukrainian language" for future teachers. In *Modern tendencies and factors of development of pedagogical and psychological sciences: Materials of the scientific-practical conference with international participation* (pp. 51-55). Kyiv: NGO "Kyiv scientific organization of pedagogy and psychology".
- [5] Humeniuk, I.M. (2019). Formation of entrepreneurial competence of future specialists of pedagogical profile. *Pedagogical Education: Theory and Practice*, 26(1), 52-57.
- [6] Prokopovych, L.S. (2019). Formation of orthoepic and accentuative competence of students of higher education institutions in the process of studying the discipline "Ukrainian language for professional purposes". *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 2(10)/2, 42-45.
- [7] Antonchuk, O. (2020). Formation of professional communicative competence in the process of studying the Ukrainian language for professional purposes. *Humanities Science Current Issues*, 27(1), 123-126.
- [8] Humeniuk, I.M. (2020). Retrospective analysis of the content of teaching Ukrainian language for professional purposes. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*, 22, 60-66.
- [9] *Educational and professional program "Primary education and English"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2020). Retrieved from <http://dspu.edu.ua/osvitni-programy-fakultet-pochatkovoyi-to-mysteckoyi-osvity/>.
- [10] *Educational and professional program*. 01 Education, 013 Primary Education. (2017). Retrieved from <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/15567>.
- [11] *Educational and professional program "Primary education and foreign language"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2018). Retrieved from <https://www.npu.edu.ua/ua/tempus-iv/147-struktura/navchalno-metodychnyi-tsentr/4571-korysni-posylannia-2#pochatkova-osvita-ta-inozemna-mova>.
- [12] *Educational and professional program "Primary Education. Preschool Education"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2017). Retrieved from <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/34511>.
- [13] *Educational and professional program "Primary Education"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2020). Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1WzZ1hWmNfBVCYGI7txpWqh4d8px6gqF/view>.
- [14] *Educational and professional program "Primary Education. Language and literature (English)"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2020). Retrieved from <https://pdpu.edu.ua/107-abiturientam?start=4>.
- [15] *Educational and professional program "Primary Education"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2020). Retrieved from <http://www.kspu.edu/About/Faculty/FEElementaryEdu/komponentOP.aspx>.
- [16] *Educational and professional program "Primary Education"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2020). Retrieved from <http://tnpu.edu.ua/fakultet-pedagog-ki-psikholog-.php>.
- [17] *Educational and professional program "Primary Education. Psychology"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2019). Retrieved from http://rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/osv_prog_bak_013_poch_osv_psihol_2016_2.pdf
- [18] *Educational and professional program "Primary Education"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2017). Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1FDHlvfA6Kv-hMU3ha3ajZ54WLhyAJAW9/view>.
- [19] Shevchuk, S.V., & Klymenko, I.V. (2011). *Ukrainian language for professional purposes*. Kyiv: Alerta.
- [20] Lytvyn, L.P., & Semerenko, H.V. (2016). *Ukrainian language for professional purposes: Theory and practice*. Ternopil: Bohdan Publishing House.
- [21] Babakova, O.V., Mytaii, Z.O., & Khomchak, O.H. (2018). *Ukrainian language for professional purposes*. Melitopol: FOP Odnoroh T.V.
- [22] *Curriculum for discipline "Ukrainian language for professional purposes"*. 01 Education, 013 Primary Education. (2020). Retrieved from <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Robocha-prohr.-UMPS.pdf>.

- [23] Curriculum for discipline “Ukrainian language for professional purposes”. 01 Education, 014 Secondary Education. (2016). Retrieved from https://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/227_014_017.pdf.
- [24] Afanasieva, L.I., & Iliadi, O.I. (2016). *Ukrainian language for professional purposes*. Kropyvnytskyi: Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.
- [25] Lysenko, A.V., Isaienko, T.K., & Doroshenko, S.M. (2015). *Ukrainian language for professional purposes*. Poltava: PoltNTU.
- [26] Kazanzhy, O.V. (2017). *Educational and methodical complex of the discipline “Ukrainian language for professional purposes”*. Mykolaiv: V.O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv.
- [27] Koloiz, Zh.V., & Berezovska-Savchuk, N.A. (2019). *Ukrainian language for professional communication in the aspect of the theory of styles and culture of speech*. Kryvyi Rih: FOP Marynchenko S.V.
- [28] Humeniuk, I.M., & Bilavych, H.V. (2019). *Curriculum for discipline “Ukrainian language for professional purposes”*. 01 Education, 013 Primary Education.